

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta „3.—“ „4.50“
za četrt leta „1.50“ „2.25“
Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorli in v Ajdovščini po 4 nov.
Na naročbe brez priložene naročnine se upravnistvo ne ozira.

EDINOST

Oglasni ostanila se računajo po 8 nov. vsakega v petito; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.
Poslana, javne zahvale, smrtnice itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 25. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in inzerate prejema upravnistvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije so prosto poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

v Edinost je moč.

Govor dež. posl. Iv. Hribarja v 14. seji deželnega zbora Kranjskega dne 24. novembra 1890.

(Po stenografičnem zapisniku.)

Visoki deželni zbor!

Pred seboj imamo poročilo finančnega odseka o proračunu deželnega zaklada za leto 1891. in častiti gospod poročevalec nas povablja, naj prestopimo v specialno debato, da si ogledamo natančneje številke med potrebščino in pokritjem in potem storimo svoje sklepe. Predno glasujem za prestop v nadrobno razpravo, dovoljeno mi bodi, da si nekoliko ogledam, kakošen je proračun in računski zaključek naroda slovenskega v političnem oziru.

Najimenoitnejša in prva naša pritožba je bila vedno, da se za nas Slovence ne izvršujejo zakoni, ki zagotavljajo narodno ravnopravnost, da je ustava, katera je dana vsem narodom avstrijskim, da bi se razvijali svobodno in postali srečnejši, da je ta ustava za nas Slovence le prazna beseda. Naj se še tako lojalno in pohlevno sklicujemo na ustavo, oni, ki bi jo imeli izvrševati, ostajajo gluhi za naše pritožbe in slepi za naše želje in težnje. Ustava je za nas le obljubljena dežela, ali državnik, ki bi imel voljo in sree, razdeliti rudeče morje uradnega sovraštva, katero loči obljubljeno deželo od našega naroda; državnik, ki bo mogel pozabiti starih predsodkov do slovenskega rodu, ni se še našel in bati se nam je, da se ne bode našel še dolgo.

Zares, v vsakem oziru smo daleč, jako daleč od izvedbe ravnopravnosti, v smislu zakona z dne 21. decembra 1867. Vsaj se ne izpolnjuje za nas Slovence še celo člen III. tega zakona, po katerem so vsem državljanom avstrijskim jednako pristopne vse javne službe. Marsikak slovenski jurist bi se rad posvetil politični karieri; pa kadar gre za to, odvetuje se mu od merodajne strani, naj tega ne stori, zlasti če mu je tekla zibelj v kmetski hiši. Le

sinovi onih slovenskih roditeljev, kateri so meščanskega ali uradniškega stanu, kjer so vzgaja deca bolj v nemškem duhu, le ti nahajajo milost v merodajnih krogih in se vprejemajo v službe, zlasti ako ne govore slovenščine prav gladko in pravilno, ker to jamči, da ne bodo preradi uradovali slovenski, kadar vstopijo v javno službo. Najraje pa se vprejemajo v politične službe, zlasti odkar je vladno krmilo izročeno visokorodnemu grofu Taaffaju, mladi plemiči, kateri ne poznajo jezika domačega in se zaradi tega ne morejo seznaniti s potrebami dežele in težnjami naroda, med katerim imajo službovati. Kakošna poročila morejo potem taki uradniki, kadar splezajo na višje stopinje, pošiljati jo narodu slovenskem, čegar težnji ne poznajo, čegar jezika ne umejo, na višje mesta, to bode pač vsakemu jasno.

Gospoda slavna! Ozmimo se po slovenskih pokrajinah in ogledmo si, kako uradujejo okrajna glavarstva in videli bode, da je moja trditev, kako neradi se vprejemajo Slovenci v politične službe, popolnoma resnična. Okrajni glavarji so večinoma aristokrati, ako to ne, pa vsaj Nemci; o komisarijih velja isto. Slovenci so v političnih službah bele vrane. Kaj pa naj rečem o naraščanju? Kakošen more biti na Štajarskem, Koroškem in na Primorskem, sodimo lahko iz tega, če vidimo da se v naši deželi pripravljajo za politično karijero plemiči-grofiči á la Künigl.

Še hujše pa se godi narodu slovenskemu glede ravnopravnosti v jezikovnem oziru. V tem oziru smo Slovenci v nekaterih pokrajinah pravi parije; kajti neverjetno ali vendar resnično je, da se dandanes, ki stojimo že skoro na pragu dvajsetega stoletja, drznejo cesarski kraljevi uradniki na Koroškem v o. kr. uradih zabranjevati rabo slovenskega jezika, in da se posmehujejo slovensko govorečim strankam ter se jim pačijo. Kdor je količkaj promotrival žalostne razmere na Koroškem in je videl kako neollikano in neotesano

se postopa celo tudi od vladne strani proti slovenskim prebivalcem, priznal bode, da ga v prosvetljeni Evropi ni bolj nesrečnega trpinca, nego je Slovenec na Koroškem. Oholost Nemcev, ki so v teku stoletij ponemčili dve tretjini prej čisto slovenske dežele, grozna je; sovraštvo njihovo do vsega slovenskega dá se primerjati le sovraštvu nekdanjih janičarjev do vsega kričanskega (klici na levi: — Rufe links: „Dobro, istina!“). Kako bi pa koroški Nemci tudi ne besneli in ne zatirali slovenskega rodu, ko vidijo, da je vlada sama obsodila naš narod v staroslavnem Gorotanu na narodno smrt in kako čudovito rafinirano hoče izvršiti to svojo nakano.

Gospoda moja! Brezpraven bil je narod naš na Koroškem od nekdaj, odkar pa je kronovina Koroška postala Zabierowski vilajet, od takrat godi se mu krivica, ne da bi se moglo govoriti o najmanjši pravici. Pač se oglašajo slovenski prebivalci s pritožbami, ali visoki gospod v Celovski rumeni palači ima za nje k večjem kak razžaljiv migljaj z rameni ali pa se jim nonchalantno posmehuje, med tem ko se z vso gorečnostjo udeležuje vsega, kar ukrepajo nemški krogi proti slovenskim svojim sodeželanom.

Ali je potemtakem čudo, da so stvari na Koroškem dospole srečno tako daleč, da nemški prebivalci zabranjujejo slovenskim svojim sodeželanom praznovati god pravega cesarja in vladarja svojega. To se je jasno pokazalo dne 6. oktobra letošnjega leta v Pliberku, kjer se je nemška svojat predržnila tako daleč, da je z gasilnimi brizgalnicami hotela razgnati Slovence, ki so se zbrali, da praznujejo god svojega vladarja. O. kr. okrajno glavarstvo v Velikoveci vedelo je že nekoliko dni prej, kaj namerava merodajna gospoda pliberška v zvezi z mestno sodrigo; mesto pa, da bi bil politični komisar, ki je bil v dan slavnosti odposlan na lice mesta, zabranil tako neoljalno in nepatriotično ravnanje Nemcev, hudoval se je nad Slovenci, rekši: za kaj

se ravno v Pliberku dranejo praznovati god svojega cesarja. Hude so bile te besede in mislim, da so si jih dobro zapomnili koroški Slovenci; ako si bodo pa izvajali iz tega postopka komisarjevega moralo, katera baronu Schmidt-Zabierowu in visokim protektorjem njegovim ne bi utegnili biti všeč, pripiše naj to samemu sebi.

O obupnih razmerah ljudskega šolstva na Koroškem se je mimogredé že govorilo v tej visoki zbornici. Naj mi bodo pa dovoljeno, da danes, ko govorimo splošno o stanju slovenskega naroda, še enkrat omenjam te stvari in Vas, častita gospoda! opozarjam, kako nenaravno so uravnane ljudske šole na Spodnjem Koroškem, tako da valed te nenaravne svoje uravnave nikakor ne morejo zadostovati nologi, katera pripade šoli po zakonih. Gospoda moja! vse kar je cesarskega kraljevega na Spodnjem Koroškem, združuje se z Nemci v jedno hrepenenje, da se prej ko prej ponemči mladina slovenska. Visoki deželni vladi, oziroma o. kr. deželnemu šolskemu svetu v Celovci velja za najvišjo modrost, da na slovenske šole v spodnji Koroški pošilja učitelje, kateri prav nič ne umejo slovenskega jezika. Zato vidimo, da so se tam za slovensko mladino v navadi še vedno take kazni, katere so bile nekdaj v navadi tudi pri nas in o katerih se zgražamo še dandanes iz dna svoje duše, če pomislimo v kakem cinizmu so imele svoj izvor. V ljudskih šolah na Koroškem zabranjeno je namreč otrokom občeati med sabo v slovenskem jeziku, če se pa kak otrok vkljub tej naredbi vender tako daleč spozabi, da govori slovenski, tedaj se postavi k tabli v posmeh vsej mladini ali pa se mu odkáže prostor v zadnji klopi. Gospoda moja! tako odgajajo nemški učitelji slovensko mladino na Koroškem. In vender nahaja to ravnanje odobravanje v merodajnih krogih.

Da se pri oblastvih Slovincu ni nadejati niti najmanjše rešitve v materinem

PODLISTEK.

Iz vojaškega življenja.

(Dalje.)

Rad bi videl, da bi mi ukazali kako delo, kajti tako stati brez posla, zdelo se mi je največji greh. Premeril sem parkrat sobo, pogledal nekolikokrat skozi okno, pogovarjal se malo se sosedom svojim, gledal sedaj ono drobnjavo, katero mi je izročil moj vodnik, sedel na posteljo, premišljeval na dom, kako se vsi doma lepo pogovarjajo. In jaz nimam pa tako rekoč nikoga. Če tudi je Tomaž moj sosed, ozre se le včasih na me, ter na moja vprašanja sicer prijazno, a kaj kratko odgovarja. Kmalu vrnejo se fantje preoblečeni. Po sobi bilo je sedaj malo živahnije. Poprašam Luko, kojega sem sedaj preoblečenega komaj spoznal, kaj in kako je bilo? Pove mi kako je oni „firar“ pihal in kričal, ker so tako pozno prišli. Prerekel jim je vse, le človek ne. Misli je že segniti mu v lase, a domislil se je na starega Jožna, ki je vedno trdil: „Pusti vruga pri miru, čim lepši s takimi ravnaš, boljše shajaš!“

Povedal mi je tudi, da vdbimo kmalu

puške. Okolu dveh popoldne šli smo vsi za nekim kovačem, kojega so drugi voljaki „piksenmaherja“ zvali, v nek magazin, kjer so hranili puške. To ti je bilo pa vendar lepo videti. Vsaka puška visela je na svojem mestu, prav tako, kakor vise pri nas doma motike. Pregledavši vsako izročil jo posamezniku. Vrnili smo se s puškami. Okolu pete ure prinesejo več žakljev. Komis je bil. Prijeli smo po pet poštenih hlebov. Toraj to bilo je tisto „fasanje“, o katerem mi je pri kosilu omenil Tomaž. Lačnih pa res ne marajo videti pri vojaki, ker tako po očetovsko za nas skrbe, dejal sem, ter postavil svojo peko po zgledu drugih na ploč, ki je visel nad vzglavjem moje postelje. Tudi puško obesil sem po nasvetu Tomaževem na tisti ploč. Ukažejo nam, naj si lepo očistimo čevlje, da bomo prihodnje jutro čisti, ko bo „visita“. Doma namazal sem si čevlje salom, da so bili voljni kakor ovčja volna. Dober sem bil potem za dve — tri nedelje. Tukaj pa smo morali kupiti za par krajcarjev neke črnjave ter s to lajsati po čevljih, da so bili mokri kakor bi jih iz luže potegnili. Drgniti se jih je moralo potem toliko časa, da so se posušili i svečili kakor doma gospoda župnika čevlji.

To ti je bilo nezmislno delo. Vem, da sem se mučil pri svojem obuvalu dobro uro, predno je bilo človeče, ki je imelo dve zvezdi pod suhim obradkom, zadovoljno. Tisto človeče prepovedalo nam je tudi iti iz kosarne ter reklo, da je vsakemu strogo prepovedano iti iz sobe. Bili smo tako kakor bi bili v ječi. K sreči, da se je vendar enkrat zračilo; večerja to mislim kmalu in tam se bomo malo pogovorili; in še natančneje seznanili. Čakam in čakam. a trobentinega glasu ni bilo slišati. Mesto večerje pokazalo se nam je kako moramo rjuhe odvijati, predno idemo k počitku, kako: zopet zaviti, ko vstanemo. Zopet to bila je neumljiva reč zame. Postelje pripravljati, in še možki, to zdelo se mi je tako smešno, da se vstopim pred posteljo ter se prav široko zasmejem. Kaj sem hotel storiti: sem moral, če nesem hotel ležati na golem. Luku odmerili so posteljo pri vratih v kotu; njemu, kakor sem videl, šlo je nekaj bolje. Zavkazalo se nam je tudi, da mora deti vsak svoje obuvalo pred posteljo. Vse to, rekli so, zgoditi se mora vsak dan. Zdaj je zlezal ta pod rjuhe, drugi se je zopet pripravljati iti k počitku. Ko sem se prepričal, da se nobeden ne zmeni za večerjo, vre-

žem si kos kruha, ga pojem in se tudi jaz malo nejevoljno spravim v posteljo. A spet imel sem smolo, še nesem se dobro legel, že prileti ono človeče k meni, sune me, da je vsa postelja zaškripala ter mi ukaže naj obleko, katero sem tebi nič meni nič obesil na žeblice, ki so bili pod onim plohom, lepo spravim, zvijem in na ploč spravim. Saj vendar ni bila moja obleka nikomur na potu: jutri jo bom že tako zopet rabil; ni mi šlo v glavo, zakaj bi morala biti prav na ploču. Le praznično obleko spravili smo doma lepo v škrinjo, na vsakdanje se ni toliko gledalo. Da pa se mora tu te cunje v takem redu imeti, bilo mi je nezapodljivo. To so ti pa res sitni ljudje!

Ko vse storim, kar se mi je vkazalo, grem zopet v posteljo. Toliko ljudi je bilo v sobi, a nijednemu starih ni prišlo na um, da bi se po starej a poštenej slovenske navadi prekrižal ter molil rožni venec. Sprevidel sem, da so ti ljudje kakor ajdje. To se mi je tudi potratno zdelo, da je vso noč luč gorela. Saj je vendar vse že ležalo. Spati bi se moglo po mojem mnenju brez luči. Okolu 9. ure zaslišal sem vendar trombetin glas. Gotov sem bil, da bo sedaj večerja. Spomnil sem se, da

mu jeziku, umevno je samo po sebi. Da bi pa narod sam po svojih poslancih ne odkrival teh ran, da se kaj takega prepreči, združuje se ob času volitev vse, karkoli je opravičeno nositi predikat c. kr. v jedno falango z nasprotniki naroda slovenskega. Jedino vojakov ne pošiljajo še korteševati; žandarmerija bila je v Velikovškem okraju v poslednjih deželno-zborskih volitvah v resnici mobilizovana. Če se pa narod kljubu takemu nezasišanemu pritisku neče udati, tedaj se postavljajo njegovi poslanci pod policijsko nadzorstvo, kakor se je to zgodilo poslancu Einspielerju. (Klici na levi; — Rufe links: „Lepa ustava!“)

Razsoden človek ne bode ni za trenotek dvomil, da se vse to godi z vednostjo in voljo grofa Taaffeja, onega istega Taaffeja, ki je takoj pričetkom svojega ministriovanja — kakor je dejal — zapisal pomirjenje med avstrijskimi narodi na svoj prapor. Kako si umeva pomirjenje koroških Slovencev, pokazal je s tem, da jim je poslal grobokopa v osobi barona Schmidta-Zabierowa in da delovanje njegovo popolnem odobruje, vidno je iz tega, ker mu je dal podeliti naslov ekselence.

Na Štajerskem godi se v narodnem oziru sicer slovenskim bratom našim nekoliko bolje; ali to ni zasluga vlade, ampak mora se pripisovati neupogljivosti slovenskega naroda, kateri šteje na spodnjem Štajerskem skoraj pol milijona duš, in je le po žilavosti in delavnosti svoji dosegel ono malo pravic, kolikor jih sploh uživa. Pa vendar kaže se tudi tam tendencija ponemčevanja. C. kr. okrajna glavarstva uradujejo in dopisujejo izključno le v namškem jeziku s posamezniki in z občani. Le semtertje spozabi se kako okrajno glavarstvo tako daleč, da pošlje občanom kak slovenski poziv ali slovensko vabilo; posamezniki pa še te dobre pozabljenosti niso nikdar deležni. Zato so pa — kakor nas poučuje zadnja deželno-zborska volitev v Ljutomeru, — c. kr. okrajni glavarji takoj na nogah, kedar gré agitovati da bi v deželni zbor ne prišel kedo, ki ima voljo in pogum povedati na vsa usta tam, ker se izjave njegove ne morejo konfukovati, kako izpolnjuje politični uradi svoje dolžnosti in kaka je ona ravnopravnost katero uživa naš narod na Štajerskem.

(Dalje prih.)

Slovenskim delavcem.

IV.

Kdor rabi trud drugih na kakem zemljišču ali pri kakem drugem [podjetju in združuje pri tem delu tudi svoj trud,

po mestih še le ob 2. ali celo ob 3. kosijo, seveda mora tudi večerja pozneje biti. A tudi tu sem se strašno varal. To-maž, ki je bil tudi takrat že na postelji, pove mi, da je sedaj skrajni čas za one, ki niso še na posteljah, da se pospravijo po ležiščih svojih. Kdor zamudi, trdi mi dalje, gre jutri na „raport“. Zopet nisem vedel, kaj bi ta spaka vtegnila pomeniti. On seveda ni mi znal drugače raztolmačiti. Proti desetim zažvenketa nekaj po stopnicah in v sobo stopi nek oficir. Človek v sobi našej, ki so ga „tagšarža“ zvali, in ni bil še v postelji, vzame neko svetilnico, koja je brlela na javorjevej mizi, posveti oficirju okrog vseh postelj. Ko je ta vse pregledal, poda se, ne želeč nikomur lahko noč, iz sobe. To je pa res vse hvalevredno, dejal sem, da skrbje tako za vojaka tudi kadar je v postelji. Kako je pogledal pri vsakej postelji ter poslušal dihanje posameznikov liki mati pri zibeljki bolnega svojega deteta. Kakor je že običajno, da človek v ptujem kraju ne more zaspiti tako hitro, kakor doma, se je i meni isto godilo. Molici nisem mogel; tu je smrčal eden, zopet tam v kotu zdehalo se je drugemu, tretji se je stezaval pri vratih, kakor bi šlo za stavo.

(Konec prih.)

izvršuje pridelke in izdelke, v katerih sta združena trud delavski in trud lastnikov. Tudi če lastnik še toliko slabo odškoduje trud delavcev, ne more se trditi, da so pridelki in izdelki, ki jih imenuje on svojo lastnino, jedino sad truda najetih delavcev. V teh pridelkih in izdelkih je združen trud najetih delavcev in trud lastnika ali gospodarja pridelanih ali izdelanih rečij. Mnogo je podjetnikov, ki poleg najetih delavskih močij, delajo tudi sami; mnogo je kmetov, ki poleg poslov in dninarjev delajo tudi sami. Kar pri tem pridelajo, je sad ali plod skupnega truda delavcev in gospodarjev ali podjetnikov.

Mnogo imetja ali posestva, mnogi kapitali ali bogastva imajo izvor ali začetek v tem, da je gospodar in podjetnik z nasledniki vred tudi delal, tudi trudil se v večji ali manjši meri. V vseh takih slučajih je imetje ali posestvo, kapital ali bogastvo pridobljeno ne samo s trudom delavcev, ampak tudi trudom ali delom onih, ki imenujejo sedaj to imetje, to bogastvo svojo lastnino.

In tudi ako si je kdo od začetka po krivici prisvojil kako zemljišče ali kako reč, s katero in s pomočjo delavcev je postal lastnik sedanjega svojega posestva ali kapitala, ni v tem bogastvu združen samo plod najetih delavcev, ako se je poleg tega trudil kakor si bode tudi sam za to bogastvo. Poleg tega je moral, če še toliko slabo, odškodovati tudi delavce.

V današnjem bogastvu ali v raznih vrednostih, ki sestavljajo današnje bogastvo, je združeno mnogo truda tudi posestnikov ali lastnikov teh vrednostij, kakor tudi truda njih prednikov. Ta trud sedanjih imetnikov ni velik v primeri s trudom, ki so ga porabili raznovrstni delavci zato; ali vendar je tolik, da ga ni zanikati, in tak, da ni možno razložiti, koliko truda ali dela spada pri tej ali oni vrednosti samo na delavce in koliko tudi na lastnike teh vrednostij. Ob enem je treba vedno predočevati si, da človeška zavest v prošlosti ni bila toliko razvita, da bi bila mogla zatreti ali zabraniti krivice, ki so se kopičile od roda do roda na raznovrstne delavce.

Iz vsega tega slede varne resnice in posledice za delavski stan, da se znajo delavci vesti prav v doseganju svojega glavnega in poslednjega cilja. Delavci raznih vrst razvidijo, da sedanje bogastvo ni plod samo njih truda, ampak je v tem bogastvu združen trud tudi lastnikov tako, da ni možno ločiti, koliko, če tudi še toliko malo, je v tem bogastvu nakopičenega tudi truda lastnikov tega bogastva.

Ravno, ker ni možno razločevati, bi bilo krivično trditi, da pripada vse to bogastvo samo dalavskemu stanu kot takemu, in še krivičnije bi bilo, da bi zahtevali delavci vse to bogastvo v svojo neomejeno lastnino, češ, da je plod izključno delavskega stanu kot takega. Delavci bi s takimi terjatvami zahtevali poleg pravičnega tudi več ali manj, kar ne spada delavskemu stanu. Ko bi prezirali to resnico, bi se udeležili sami krivice; prilaščevali bi si vsaj jeden delež, kateri se ni pridobil ali vstvaril s trudom delavcev kot takih.

Ob enem bi se s takimi terjatvami zagreševali delavci proti veljavnim zakonom ali postavam, katere branijo današnje lastnino, naj se je ta lastnina vstvarila tako ali tako. Človeška družba, katera čuje nad redom, bi se delavcem uprla, ko bi delavci postopali v smislu, ki nasprotuje sedaj veljavnim zakonom.

Po takem so krivo učili delavce oni, ki so jih nagovarjali, naj se kar spuntajo proti lastnikom sedanjih vrednostij ali sedanjega bogastva; krivo so jih učili, ker so jih spodbujali, kakor vidimo, na zgodovinske krivice kopičiti še novih krivic; krivic, katerih bi se udeležili delavci sami. Pogubni so bili pa taki nauki ravno delavcem, ker so namerjali spraviti delavce v položenje, zaradi katerega bi jih sovražili najboljši njih prijatelji, in bi se jim

morale državne gosposke ustavljati z vso silo. Znano je, da so sovražniki delavskega stanu v resnici že zavajali ali zapeljavali delavce, in ti ubožčki, ki niso spoznali do časa svojih skušnjavcev, so se že po raznih mestih, pri tovarnah in drugod puntali proti posestnikom, podjetnikom, v obče proti lastnikom današnjih raznovrstnih vrednostij ali bogastev.

Nasledek takih puntov in protizakonitostij je bil, da so razsajalce in izgreduke pozapirali, hudo kaznovali, s tem pa njih in tovariše spravili ob dobro ime in spravili tudi ob povišanje ali zboljšanje odškodnine delavskega truda.

Namere delavskega stanu ne smejo biti v tem, da bi delavci sami delali krivice sedanjim imetnikom s plenom ali ropom, v obče s protizakonitim postopanjem; temveč je delavcem gledati pred vsem na to, da se odselej naprej ne bodo delale več delavskemu stanu take krivice, kakor so se godile doslej. Hitro ko dosežejo delavci zboljšanje odškodnine svojega truda, torej povišanje svojih dnin ali žernad, zboljša se stanje delavskega stanu, in se poviša pomen tega stanu za vso človeško družbo; a v isti meri se poslabša pomen lastnikov sedanjih bogastev. Delavcem torej ni treba zapravljati časa z zdihovanjem in obžalovanjem, da so bili za delavski stan hudi časi v preteklosti; pač pa jim je stalno gledati v bodočnost proti glavnemu cilju. Plod delavskih rok ne dá se proračunati, koliko znaša samo v enem letu. Ako se torej ta plod odškoduje samo za drobtino, pomenja to za ves delavski stan, že samo materijalno, ogromno vrednost ali velikanško denarno vsoto; a še večji pomen ima tako, če tudi neznatno zboljšanje v drugih pogledih, sosebeno za družbeno in kulturno življenje.

Ko ne bode možno več dobička kopičiti v toliki meri v rokah kapitalistov, kakor doslej, bode bogastvo bogatinov naglostno pojemalo, in v isti meri se bode delavski stan povzdigoval ne samo gmotno, ampak tudi duševno. Torej je treba postopati zakonitim potom, polagoma, pa odločno z jedno in isto namero: da dosežejo delavci boljše odškodnino od sedanje za svoj trud. Zaradi tega je delavcem zavračati vsako namero, vsako agitacijo, ki bi hotela delavce zavesti na krive poti. Ni večih sovražnikov delavskega stanu, kakor so oni, ki so delavcem svetovali ali še svetujejo, da bi se polastili bogastev ali vrednostij, ki so dandanes v nedelavskih rokah. Take svetovalce in take šeuvalce naj delavci vsekdar in povsod odstranijo iz svoje srede kot prave pravcate skušnjavce.

Ali delavcem stavlja jo še druge pasti ali zanke, v katere jih hočejo vloviti samo zaradi tega, da bi se ne približali tako kmalu zboljšanju odškodnine svojega truda. O teh pasteh, ki so še bolj prikrite, pa v naslednjem odstavku.

Delavski prijatelj.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Deželni zbor češki je preložen na nedoločeni čas, ne da bi bil rešil niti predlogo o deželnem kulturnem svetu. Na jako čudnem stališču stoji naša ljubozniva vlada. Meni namreč, da pravna pogajanja še niso dospela do kritične točke. Nek oficijozus namreč piše, da vlada hoče še čakati glasovanja o predlogi o kurijatnem votumu in še le potem, ako bi ta predloga padla, „zapričela bode s pomočjo združenih pomirljivih strank in z vso silo, ki jo ima na razpolaganje, boj proti narodnemu radikalizmu.“ Kako se vender motijo imenitni ti gospodje! Danes je vender jasno kot beli dan, da upor proti namerovanej stvari ne izvira iz ra-

dikalnih vrst naroda češkega, ampak da tega upora se udeležuje ves narod. Torej vlada hoče zapričeti boj! Že mogoče in celo varojetno, ali zapomni naj si, da bojevati se jej bode — ne samo proti radikalizmu — ampak proti vsemu narodu.

Deželni zbor zgornjeavstrijski izrekel se je v pesebni resoluciji za načelo neposredne volilne pravice kmetskih občin ter pozivlja vlado, da predloži državnemu zboru potrebni postavni načrt. Ta deželni zbor je završil svoje delovanje.

Tudi Gališki deželni zbor so zaključili. Pomirljiva sapa, ki veje sedaj v tem zboru mej Poljaki in Rusini, zrcalila se je tudi v zaključnem govoru cesarskega namestnika, koji je rekel: Rusinov zadnji politični pojav v deželnem zboru bode imel najboljši vseh za blaginjo dežele, to tembolj, ker se te izjave ne naslanjajo na nikakoršne dogovore in obljube, ampak na dobro voljo. Rusin Roman czuk se je izjavil, da Rusini ostavljajo deželni zbor z mnogo prijaznejšimi čustvi.

Državni zbor snide se jutri, dne 4. decembra.

Vnanje države.

Bruseljski „Nord“, ki je organ ruske vlade, pravi, da je izid italijanskih volitev jasna monarhična in miroljubna demonstracija. Isti list pravi da umorstvo ruskega generala Seliverstova — generala tega so nedavno v Parizu umorili — se ni izvršil iz političnih vzrokov.

Srbska skupština je završila adresno debato. Adresni načrt radikalne stranke vsprejet je nespremenjen in ga je posebna deputacija izročila regentom. Vlada je predložila skupščini postavni načrt o odgovornosti ministrov in o poslovnem redu državnega sveta.

Dozdevalo se je, da odstopi francoski finančni minister Rouvier valed nepovoljnega glasovanja ob debati o proračunu dohodkov. Najnovejše vesti pa javljajo, da ni pravega vzroka za odstop, kajti rečeno glasovanje se ni dotikalo važnega načela proračuna.

Francoska republika bode po posebni deputaciji zastopana pri pogrebu kralja Nižjezemskega.

Domače vesti.

Visoki gosti. Nj. Vel. presv. cesar prišel je v ponedeljek zjutraj v Miramar; pri dohodu so bili navzoči c. kr. namestnik, vodja kolodvora in grajski upravitelj. Presv. cesarica prišla je še v nedeljo po noči na jahti „Miramar“ v tržaški zaliv ali valed močne burje ni se mogla izkrcati v gradu „Miramaru“. Presv. vladar je v ponedeljek o poludne sam v kočiji se peljal po Njo k sv. Andreju. Na poti zbiralo se je mnogobrojno občinstvo, ki je priljubljena vladarja spoštljivo pozdravljalo.

Za podružnico sv. Cirila in Metoda v Trstu nabralo se je mej prijatelji g. J. Krmpotiča, slavečimi krstitbo njegove hčerke Savice, 3 gd. 12 nvč. — „Andrejčkova“ raca pri Srečku zlegla je 4 gl.

Za podružnico sv. Cirila in Metoda na Greti, oziroma za otroški vrt v Rojanu, nabralo se je dne 29. novembra med „Adrijaši“, slaveči predvečer sv. Andreja v gostilni „Pri rumeni hiši“ v Barkovljah 1 gld. 35 kr. — V isti namen daroval je dne 29. nov. prigodom svojega imendana g. Andrej Pertot v Barkovljah 5 gld. — Zbrani „Adrijaši“ dne 30. nov. v gostilni g. Urbančiča v Bazovici nabrali so 4 gl. 10 kr.

Božičnica. Bliža se Božič in z njim naš stalni praznik „Božičnica“. Odbor ženske podružnice nabira že dolgo darov v to svrho, a kdo ne ve, kdo si ne more misliti, kako je to težavno in kako so trdi taki potje! Praznik ta je neizogiben, ki je bil in bode, upamo, dokler bode slovenska naša šola. Slavno občinstvo je tega že vajeno in vajene videti v tem času od-

bornice na svojih vratih nabirajoče rado-
darne doneske. In uprav zato, ker so
čestite družabnice in milosrdni dobrotniki
temu že vajeni, prihranili bi odbornicam
marsikatero pot, ko bi o priliki dali svoj
dar tej ali onej izmed odbornic. Koliko-
krat se primeri, da mora ta ali ona dvakrat
ali še večkrat v kako hišo, ker ne dobi
dotične milosrdne osebe doma. Velecenjene
družabnice in vsi blagi dobrotniki naših
malih otrok požurite se ter dajte kolikor
morete tej ali onej odbornici, katera vam
je slučajno blizu, ali s katero občujete
bodi si ustmeno ali pismeno. Ako pa ne
pridete z nobeno odbornico, kakor koli v
dotiko, pošljite svoj dar blaginji, gñi.
Ljudmili Mankoč, Via Fontana, šte. 4.
21. decembra boste pa lahko videli, h ko-
likemu veselju nedolžnih otrok ste pripo-
mogli in zadovoljni boste sami seboj.

Izkaz daril za „Božičnico“: Turk 2 gl.,
Janez Gerlane 50 nv., Janez Gregorič 40
nv., Ivan Kocijančič 1 gld., Ivan Prelog
2 gl., Elisa Gulič gld. 1:50, Kranjc 1 gl.,
Bonne 1 gld., Klodič 5 gld., N. N. 1 gl.,
Emilija Sussan 1 gl., Jak. Gomiljak 1 gl.,
Josipina Röthel gld. 1:50, Marija Abram
2 gld., Irene Abram 1 gld., Ema Bartelj
2 gl., Justina Gasperič 2 gld., Rajmund
Logar 1 gl., Angela Vecchio 1 gl., Štefan
Nadlišek 3 for., Marica Nadlišek 2 gld.,
gospa Pertot 4 gld., Antonija Nadlišek:
deklisko obleko in predpasnik, Jožefa Va-
tovec 6 robcev, Katarina Fonda 6 robcev
in 2 ruti.

**Veliki ples „Trž. podpornega in bral-
nega društva“** bode dne 10. januarja t. l.
v dvorani „Tersicore“ (via Chiozza št. 5).
Vodstvo je storilo potrebne korake, da bi
se ples obdrževal v večjem prostoru ali
ker so isti že oddani za druge pustne
veselice, moralo se je najeti omenjeno
dvorano.

Veliki ples „Tržaškega Sokola“
bode dne 25. januarja 1890. leta v re-
dutni dvorani gledališča „Rossotti“.
Zadnji pustni terek pa bode
„maskarada“ v isti dvorani. Glede uvede-
nja maskiranih plesov pri našem „Sokolu“
bil je v pretečenem pustu le nek poskus,
ki se je pa izborno obnesel. Sodeč po tem
krasnem vspehu nadajamo se, da bode
prihodnja maskarada uprav sijajna. Zato
pa že sedaj opozarjamo dotičnike, ki se
za to veselico zanimajo, da pravočasno
prično s potrebnimi pripravami. „Sokolu“
je naloga, da poleg telovadbe pospešuje
socialno življenje slovensko. Da pa more
vrstiti to svojo nalogo, treba je, da ga vsi
narodni krogi iskreno podpirajo.

Peticijo, koju odpošljejo okoličani na
državni zbor o zadevi nove užitninske li-
nije, se že tiska. To v blagohotno znanje
onim gospodom, kojih naloga je, nabirati
podpise. Vse okoličane pa prosimo v njih
lastnem interesu, da ne podpišejo nikake
druge slične peticije.

Ljudsko štetje. Odbor političnega druš-
tva „Edinost“ razpošilja poseben „navod“,
v katerem poudarja veliko važnost ljud-
skega štetja v znanstvenem in političnem
obziru in vspodbuja Tržaške Slovence
— v mestu in po okolici — da store svojo
domoljubno dolžnost. Čitateljem našim pri-
poročamo prav gorko, da čitajo ta „navod“
in se tudi po njem ravnaajo. Kdor bi želel
mej ljudstvom širiti ta navod, more ga
dobiti brezplačno pri uredništvu našega
lista. — Navod je pridodan današnji
številki. —

Deželni zbor Tržaški je imel minolo
soboto zvečer svojo šesto sejo, katere se
je udeležilo 33 poslancev, namestnik Ri-
naldini, namestniški svetnik baron Conrad
in nam. tajnik vit. Czermak. Nadaljevala
se je podrobna debata o načrtu zakona,
glede šolskega nadzorstva. Oglasi se prvi
namestnik, povabljaajo zbor, da zavrže
pridevek, nasvetovan v §. 27. po deželnemu
odboru in pojasnjavajo, da je ista brez-
potrebna. Temu ugovarjata dr. Janovitz
in D'Angeli; slednjič obvelja predlog
deželnega odbora. Pri §. 28. nasvetuje
posl. Canbon več prememb, koje pa

ne obveljajo. Pri §. 30. se tudi raz-
prede daljša debata, slednjič pa tudi ta
paragraf obvelja z malimi premembami.
Na to vstane slovit Spadoni ter s pi-
krimi besedami jame pobijati načrt postave
Ista se mu zdi nasprotna ustavnim držav-
nim zakonom in liberalnim principom;
šola se bode dala v oblast namestništvu;
napada vlado, ki je izvestno predložila ta
predlog v svojo lastno korist; z ozirom
na to, da postava dovoljuje, da se du-
hovščina meša v šolske stvari, on bode
glasoval proti temu zakonu, ki je reakci-
jonaren, kajti mešanje duhovščine v šolske
zadeve odvzelo bode vednosti
svo bode (!) ter bode jako škod-
ljivo našim šolam; Spadoni označuje ta
zakon kot neliberalen, kajti dopušča ka-
toliški duhovščini, da glasuje deliberativno.
Govornik hoče trditi pot svojih prednikov,
Hermeta in d'Angelija, ki sta se bojevala
in ne uklonila. Vi — zaklical je zboru —
hočete zatajiti neke principe in jaz vam
ne morem slediti. Cambon navaljuje na
Taaffejevo vlado, katera je prepovedala
učenje laškega jezika, prepovedala usta-
novitev laškega učiteljišča v Trstu, zani-
kala jim ustanovitev laških paralelk v sv.
Križu; v vsem tem uvideva nevarnost
za laško narodnost ter predlaga, da se
načrt zakona odda deželnemu odboru v
proučenje in poznejše poročanje. Njegov
predlog se stavi na glasovanje ali ostal je
v manjšini. Razjarjen nad tem vstane zopet
Canbon ter izjavi, da se bode poslužil
zadnjega sredstva, namreč, da se bode
zdržal glasovanja. Na to vstane še družih
devet poslancev, ki se enako izjavijo,
namreč: Spadoni, Porenta, Cambon, Combi,
Tolusso, E. Rascovich, A. Rascovich, G.
Mazzorana, Pervanoglu. Tedaj nastane na
galeriji gromovito ploskanje in „eviva“-
klici. Namestnik v tem šundru zapusti
zbornico in za njim se odpravljajo tudi
drugi poslanci. V tem prosi za besedo dr.
Janovitz za osebu opombo ali vrvenje in
šunder v sobani mu nista pustila govoriti.
Tako se je dokončala ta seja deželnega
zboru v „najzvestejšem mestu“. Dobro je
bilo, da je istej prisustvoval ces. kr. na-
mestnik sam ter se na lastne oči prepi-
čal v neizmerni zagrizenosti lahonskih
radikalnih zvononoscev. Vladin načrt za-
kona ni nikakor naperjen proti laški na-
rodnosti, koji dopušča v šolah popolno
svobodo in moč; mi Slovenci si z njim
tudi ne bodemo na boljšem, kajti mutatis
mutandis tudi novo nadzorstvo šol bilo bi
izvrševano po magistratnih organih ali pri-
vržencih, koji ostanejo enaki navzlic vsem
svetovnim zakonom; nikdo jih ne privede
do tja, da bi prijenjali od svoje zagriže-
nosti. Ali strastni Lahoni, ki so izjavili,
da se glasovanja zdrže, izrazili so zajedno
svoje veliko sovraštvo do naše vlade. Ni
jim toliko zopern zakon — priča temu je,
da ga večina podpira — temveč sovražna
jim je v prvi vrsti okolnost, da je zakon
predložila vlada, ona vlada, katero oni
strastno sovražijo. Izraženo nasprotstvo
proti duhovščini jim je le pretveza: du-
hovnik bi jim bil priljubljen, ali moral bi
prisegati na njih nekrščanska načela; njega
pričujočnost v šoli sovražijo zgolj iz raz-
loga, ker se bojé, da bi v Trstu ne našli
zadosti duhovnikov svoje nravi — slepih
strankarjev.

Deželni zbor Tržaški je zaključen.
Podpredsednik dr. M. Luzzatto razpo-
slal je do vseh poslancev naslednjo okro-
nico: „Vsed od g. namestnika došle mi
objave, čast mi je vam objaviti, da je
valed cesarskega sklepa z dne 30. novem-
bra deželni zbor zaključen“. — Valed do-
godkov v zadnji seji odpovedal se je dr.
d'Angeli poslanstvu.

Važna prisposoda. V predzadnji seji
deželnega zboru je stavil dež. poslanec
Canbon (katoličan?) predlog, da bi se
v deželnem šolskem svetu katoliškemu
duhovniku dal deliberativni glas samo
glede verskih stvari ter se mu odvzela pra-
vica glasovati tudi v šolskih poslovihi; ali
z drugimi besedami, da se katoliškemu

duhovniku odvzame vsaka pravica ter se
ga postavi v šolski svet kakor kacega
slamnatga moža. S tem g. Cambon ni
žalil le katoliške vere, katerej odreka
vsako pravico vtikati se v šolske zadeve,
temveč razžalil je tudi dubovščino. Govoril
je sploh kot najstrastnejši neprijatelj vere
naše in to v javnej seji dež. zboru. Ali
glej čudo! V isti zbornici greje potrpež-
ljivo klop poslanec V. okoličanskega okraja
častiti gospod kapelan Pahor, —
duhovnik sv. katoliške cerkve, a ta vele-
častni gospod nocoj ni imel ust, da spre-
govori v svojo in svojih bratov duhovnikov
obrambo; ni imel ust, da zaslužno zavrne
nesramne napade Lahona na sv. vero —
molčal je. Qui tacet consentire videtur.
Zdi se nam kakor da bi katoliški duhov-
nik sam opravičeval lažnjive trditve posl.
Cambona in to tembolj, ker se je kmalu
nato oglašil poslanec R. Luzzato — Žid
ter zavrnil govornika rekoč, da je glavna
podlaga uspešnega učenja verska mo-
rala, radi česar on zagovarja pričujočnost
duhovnika v dež. šolskem svetu ter pred-
laga, da se dotični paragraf nespremenjen
sprejme. Kaj enacega se menda še nikdar
ni prigodilo, da bi v navzočnosti kato-
liškega duhovnika tujeverec branil kato-
liško vero, a da bi prvi molčal. — V
soboto je znani poslanec petega okraja
tudi molčal, ko je posl. Spadoni rogo-
vilil nad duhovni in vero. Čudno!

Čudno metamorfozo opazovali smo
minolo nedeljo na tržaškemu lahonskem
časnikastrvu. Najstrastnejši pristanik Cam-
bona, Spadonija in drugih gospodov za-
stopnikov tržaških strastnežev namreč „Il
Piccolo“ obsodil je njih početje v de-
želnem zboru; jako kritizira njihov odlok,
da se vzdrže glasovanja, koje orožje je
po njega menenju čez mero nevarno.

Umetnost v Trstu. Italijanski naši
nasprotniki, kateri z občudovanja vredno
vstrajnostjo trde, da so oni sami zaščitniki
umetnosti in blagovestniki vse kulture, pri-
znali so po svojem glasilu „Indipendente“,
da umetnost v Trstu propada, da propada
v tolikej meri, da ni več mogoče dati v
Trstu javnega orkestralnega koncerta in da
bode Trst v kratkem — ako že ni —
zadnje mesto v muzikalnem pogledu. Ljndje
so vsak dan bolj praktični ter čedalje bolj
gledajo na materialno korist. Iz teh ob-
zirov je menda začela „Providenza“ pri-
rejati svoje koncerte, ki so bili nekdaj
res pravi dogodki v umetniškem življenji
Tržaškem, zato je tudi filharmonično-dra-
matično društvo zne bilo se orkestra. To
praznoto hočejo napolniti z nastopanjem
diletantov, kar je se ve da bolj v ceno za
družbo, ne daje pa nikakega užitka. Tako
ravnanje je skrajno škodljivo, ker mori v
občinstvu umetniški čut, tako, da kmalo ne
bode več znalo ceniti moderne opere, ki
na tem sloni. Ta umeteljniški propad je
že tak, da se je letos v celem letu dal
en sam orkestralni koncert, kar je za Trst,
kot veliko in omikano mesto jako ponižu-
joče. Potem kritik presoja produkcije raz-
nih umetnikov, ki so v Trstu na glasu ter
se izraža o njih prav zmerno. Jako po-
hvalno izraža se o igri gospe Podgornikove,
ki je zopet sijajno dokazalo, kako opravi-
čena je njena umeteljniška slava. Z ob-
čudovanja vredno lehkoto premagala je
vse tehniške težave ter jako srečno pogo-
dila duh prednašanih skladob. Danes je
gospa Podgornikova izvestno naj-
boljša pianistinja v Trstu. O produkcijah
nekaterih diletantov pa pravi „L'Indipen-
dente“, da je bilo do cela nemogoče spo-
znati, kaj so prav za prav hoteli predna-
šati. To priznanje od nasprotniške strani
nas veseli, ker nam dokazuje, da Italijani
tudi na tem polju, na katerem so se imeli
za nedosegljive, propadajo in silno
propadajo.

Od sv. Ivana se nam piše: Pri sv.
Ivanu na Verdelli obstoji društvo od leta
1869. pod imenom „Prvo pogrebno vrdel-
sko društvo“ in stoji danes na trdnih
nogah in napreduje. Prva leta se je mo-
ralo boriti z materialnimi stiskami; vsak

član moral je celo dokladati po 20 ali 30
kr. na teden, da se je društvo rešilo pro-
pada. Tem večja čast in hvala gre onim
možem, koji so za oni čas društvo vodili.
Kako društvo napreduje, razvidno je iz
tega, da lahko danes ponosno in javno kaže
svoje imetje. Društvo imelo je preteklo
leto 1889. svojo glavnico z gld. 3.381:12
Od 3. nov. 1889. do 4. nov. bilo je do-
hodkov 1.049:40, stroškov 640:22. Probitok
znaša torej 409:22. Ako prištejemo gotovino
z dne 3. nov. 1889. 3381:12, ostane v
društveni blaginji z dnem 3. nov. 1890.
gld. 3790:34. Vrh tega jedna obligacija
pokojnega višjega komisarja Josipa Godice-
Vrdelskega, v vrednosti od gl. 100. Torej
moramo reči, da društvo res lepo napre-
duje in čuje se od več strani, da celo
namerava napraviti si svoje lastno poslopje
To je res prav lepa misel; Bog dal, da
bi se uresničila in da bi se tako zgradil
pravi „Narodni dom“ za sv. Ivanski okraj.
To bi bila posebna želja pisca teh vrstic.

Občinske volitve v Buzetu so završene.
Vspeh je za našo stranko sijajen, kajti
voljeni so nje kandidatje v vseh treh raz-
redih jednoglasno. Naspotriki niti blizo
niso prišli. Razmere v Buzetu, odnosno
vspeh ravno kar omenjenih volitev, so nam
eklatantni dokaz, da vse italijansko slavje
po Istri je goli švindal in da sloni na
zgolj nasilstvu. To sicer ni nikakor čudno,
ako kaka stranka pri kaki volitvi propade;
vsaj to je že princip v konstitucionalnem
življenju, da jedni gori, drugi dolí. Ali vse
drugače je v tem slučaju. Pomisliti je treba
da je v Buzetu italijanska stranka dolgo
vrsto let absolutno gospodovala, in da je
imela — in to je velikega pomena — ves
aparatus svojih rokah. In vender je
hkratu in tako radikalno propadla, da
si niti na bojišče več ne upa. Ne čudili
bi se, ako bi polagoma propadala in bi po
dolgoletnih bojih konečno podlegla; a da
stranka, ki ima vso oblast v svojih rokah,
kar naenkrat — kakor bi jo veter popihal
— zgine raz pozorišče, mora pač biti slaba,
nesolidna podlaga, na kateri je slonela. In
na taki nezdravi, razmeram neodgovarjajoči
podlagi sloni v Istri vse gospodstvo Itali-
janov nad Slovani in zato se mora zrušiti
tako po ogromni večini občin, in dosledno
tudi v deželnem zastopu. Mi zremo nade-
polno v bodočnost, verujoči v oni princip,
kojega moralna moč je toli silna, da mora
slednjič zmóči, to je: princip pravi-
coe. Vera v moč pravice nam je opóra,
da ne omagamo v teh trdih bojih. Vera v
zmago je narodnostim najizdatnejša izpod-
buja do vztrajnih naporov.

Sijajen vspeh dosegla je v narodnem
gledališču v Zagrebu Kumičićeva
komedija „Obiteljska tajna“. Po
vsakem aktu izvali so pisatelja neopisljivim
navdušenjem. Po predstavi spremilo ga je
prepevajoče občinstvo do njega stanovanja.
Ta nova komedija obogatila je hrvatsko
literaturo z igrokazom nepresegeljive vred-
nosti. —

Irrudenta v Italiji obhaja svoje orgije.
Povsod, koder so pri zadnjih volitvah bili
izbrani poslanci iredentaši, obhajali so ta
dogodek vsakovrstnimi demonstracijami. V
Rimu, Milanu, Torinu priredili so poulične
sprevode, katerih se je udeležilo nebrojnih
Iredentašev ter vpili smrt Avstriji in nje-
nemu vladarju. Spreveda v Rimu v čast
avstrijskemu vojaškemu begunu in odpa-
dniku Barzilai-u udeležilo se je kaeih
10.000 oseb, razne poulične sodrge, ki je
na vse grlo kričala: viva Barzilai, viva
Trieste e Trento, morte all'Austria in
druge enake izjave. Vrh tega napravili
so mu zadnjo nedeljo poseben banket, na
katerem izvestno tudi nikakor ni manjkalo
enacih vsklicev. Barzilai je tudi že poka-
zal svoje želo. Poslal je namreč minister-
skemu predsedniku interpelacijo, v kateri
tirja pojasnil gledé Crispijevega govora v
Torinu, v katerem je, kakor znano, obsodil
početje Iredente; v zbornici si je izbral
zadnje mesto na levi ter s tem pokazal,
da bode najhujši nasprotnik avstrijski vladi
ter pobijal mirovno zvezo Italije z zadnjo.

Dva delavca, katere sta več let delala pri gasu, zgubila sta kruh pri zadnjem strajku. Eden njiju ima 5 otrok, od katerih obiskujejo trije slovensko šolo pri sv. Jakobu. Zima je — usmilite se ju! Več se izve pri uredništvu našega lista.

Poretta obravnava proti zverski mačehi. V petek zapričela je pred tukajšnjem porotnem sodiščem obravnava proti nečloveški mačehi, Tereziji grofici Badini. Obravnava ta je grozna slika mučenštva nedolžnega otroka, kakor si groznejše ne bi mogla izmisliti najburnejša fantazija. Tu vidimo združeno divjo jezo z rafinirano zlobnostjo. Iz zatožnice posnamemo:

Posnememo: Poštnemu oficijalu Franu conte Badiniju umrla je leta 1880 njega prva žena. Iz tega zakona porodila sta se dva otroka: Damijan in Karlota. Do l. 1887 izgojevala se je Karlota v nekem samostanu v Splitu. V rečenem letu vrnila se je v hišo očetovo. Ali mačeha sovražila je krasno razvito dekle od prvega trenutka: v onem trenutku, ko se je ubogi otrok vrnil v hišo svojih, zapričelo se je njega mučenštvo, katerega je rešil še le angelj-rešitelj — blesta smrt. Mačeha, v koje srce se je vgnjezdila najdivjija jeza, trpinčila je ubozega otroka neprestano, nalagala mu grozne kazni in najtežavna dela. Brezsrčna žena trpinčila je dekle s palico in železnim orodjem. Kaké muke da je trpela revica, jasno nam je iz tega, da so jej nekega dne počili skozi in skozi gnojni prati. Trpeči otrok je hiral vidno ter pričakoval jedinega rešitelja — smrti. Ob zimskem času pridružile so se fizičnemu in duševnemu trpljenju še vse grozote strogo zime. Z izgovorom, da otrok onečišča svojo posteljo, priredila mu je nečloveška mačeha v nekem podzemljskem, vlažnem in ledenomrzlem prostoru borno ležišče, obstoječe iz ene slamnjače. V strašnem mrazu otekli sti otroku roki na grozovit način. Vse to bilo bi skoro neverjetno, ako ne bi bilo popolnem dokazano po verodostojnih pričah.

In vender se je slednjič našla človeška duša, ki se je usmilila trpečega otroka. Bila je to Adele Dürrigl — sestra gospoda grofa — koja je temu čudnemu očetu zažugala, da stvar prijavi sodišču, ako ne odtegne ubozega otroka oblasti grozne mačeha. Vsled te groznje izročil je oče otroka dne 19. januarja 1888. leta bolnici. Zdravnik dr. Marcus našel je na životu otroka sledove težkih poškodovalj in gnojnih ran. Na vprašanje zdravnika, kdo mu je to prizadel, rekel je otrok: Jaz sama. Zdravnik je slutil, da hoče dobri otrok le rešiti nje mučenike in da ne govori resnice, objavil je stvar sodišču. Stvar se je obravnavala pri okrajnem sodišču. Ker pa je deklica tudi tam trdila, da se je sama poškodovala, spoznali so conteso Badini nekrivo. Ali vsi ti dokazi brezprimerne dobrodušnosti niso ganili mačeha, ampak nadeljavala je trpinčenja. Da pa ne bi hišni prebivalci izvedeli o teh groznih dogodkih, tirala je mačeha deklico v neko osamljeno sobo, kjer jo je uprav barbariški pretepala ter jej usta tiščala, da ne bi kričala. Slednjič je mačeha jeza dosegla svoj vrhunec: odtegati je jela ubogi deklici potrebno hrano, da bi revica lakoti umrla. Deklice zdravje je grozno propadalo in zdravniki so konstatovali, da bi bila lakoti umrla, da se jej je še nadalje tako odtegovala hrana. Najdivjiji čin izvršila je nečloveška mačeha koncem junija, ko je Karlota namreč obolela. Tretjega dne — ko je bila deklica še živa — zaukazala je mačeha neki Mariji Bonazza, da obleče otroku mrtvaško odelo. Bonazza je hotela izvršiti dan jej nalog; toda otrok stegnil je ročici svoji proti nečloveški ženi, kakor bi se hotel braniti in protestirati, da zver ta ne spoštuje niti veličanstva smrti. To je pretreslo rečeno Bonazza, da ni hotela izvršiti danega jej

naloga. Badinka pa je rekla: „Kakor vam drago; prej ali slej, to je pač vse jedno“. Kontesa se na to vsede k mizi, ter je z najboljim apetitom. Družega dne je umrl otrok. Ko so deklico pokopali, dolžili so vsi sosedje daleč na okrog Badinko, da je ta-le prouzročila nje smrt. Slednjič je izvedelo tudi sodišče o tem ter zaukazalo, da se mrlje izkoplje. Zdravniki so našli, da je deklica umrla vsled pretrepanja možganov, prozročene po vdarcu z nekim topim instrumentom. Da se je to zgodilo pred smrtjo, priča naslednje: Dne 27. junija čula sta zakonska Ferdinand in Frančiška Tossi, ki ste stanovale pod Badinijevimi, kakor da je neko truplo na tla padlo. Frančiška Rossi je rekla svojemu možu: „Čuješ, kaj počenjajo z otrokom?“ Vse te dogodke potrdilo je več prič pred preiskovalnim sodnikom in zdravniki so našli želodec mrljica popolnoma prazen.

Na podlagi preiskave toži državno pravdnštvo Terezo konteso Badini radi uboja in težke telesne poškodbe. Sodišče je obsodilo to žensko zver na šestnajst let težke ječe.

Zanimivejše podrobnosti te obravnave čemo še prijaviti, kolikor nam boe prostor dopuščal.

„Slovanski svet“ prinaša v 22. številki naslednjo vsebino: Principi. — O kritiki dr. Mahnič. III. K razširjanju paganstva. z nasprotniške strani nam namišljenemu. — Emigracija v Rusiji. — Bratje med seboj. (Konec). — Nekoliko o ruskih gimnazijah. — Ruske drobtinice. — Elegija IV. — Pogled po slovanskem svetu: a) Slovenske dežele, b) Ostali slovanski svet.

„Učiteljski Tovariš“. St. 23. prinaša naslednjo vsebino: 1. Iz dež. zbora Kranjskega. — Prof. Fr. Orožen — Ljubljana: O zemljepisnem pouku. — Mara: Knjiga Slovenska. — Ukazi in odredbe šolskih skih oblastev. — Književnost. — Naši dopisi. — Iz Ljubljane. — Iz Ljubljanske okolice. — S Trate. — Društven vestnik. — Vestnik. — Razpis ustanov. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

„Slovansko pevsko društvo“ v Trstu.

Naznanja se gospodičinam pevkinjam, da je danes dne 3. decembra ob 8. uri na večer vaja v „Delalsk. podpor. društvu“. Odbor.

Assicurazioni generali.

v Trstu

(društvo je ustanovljeno leta 1831.)

To društvo je raztegnolo svoje delovanje na vse veje zavarovanja posebno pa: na zavarovanje proti požaru — zavarovanje po morju in po kopnem odposlanega blaga in zavarovanje na življenje.

Društvena glavica in reserva dne 31. decembra 1888. f. 33,369 849 10

Premije za poterjati v naslednjih letih f. 23,202 774 10

Glavnica za zavarovanje življenja do 31. decembra 1888 f. 110,813,920 80

Plačana povračila: a) v letu 1888 f. 9,877,592 55

b) od začetka društva do 31. decembra 1888 f. 217,257,394 75

Letni računi, izkaz dosedaj plačanih odškodovanj, tarife in pogoje za zavarovanja in sploh vsa natanjnjena pojasnila se dobe v Trstu v uradu društva: Via della Stazione v lastne hiši.

12—12

Ta fabrika izdeluje po jako nizkih cenah orgelje za cerkve in harmonije, krasno vgrajene in solidne konstrukcije. Pogoji plačevanja so lahko prav ugodni. Kataloge in cenike dobiva se gratis. Ta zavod izdelal je v dobi 16. let blizu 300 orgelj, maj katerimi je bilo dosti prav velikih. 20—20
To dokazuje najsijajnejše zmoglost zavoda in njega realnost.

Griena bol kašalj, hreputavica, promuklost, nalez zadavica, rora, zapala ustijuh itd.

mogu se u kratko vrieome izliečiti rabljenjem NADARENIH 5—30

Prendinijevih sladkišah

(PASTIGLIE PRENDINI)

što jih gotovi Prendini, lučbar i ljekarnar u Trstu
Veoma pomažu učiteljem, propovjednikom itd. Prebdenih kašljah noćih, navadne jutranje hreputavice i grlenih zapaluh nestaje kao za čudo uzimanjem ovih sladkišah.

Opazka. Valja se paziti od varalica, koji je ponašinjaju. Zato treba uvijek zahtjevati Prendinijeve sladkiše (Pastiglie Prendini) te gledati, da bude na omotu kutijice (škatule) moj podpis. Svaki komad tih sladkišah ima ntišnuto na jednoj Strani „Pastiglie“, na drugoj „Prendini“.

Clena 30 nč. kutijici zajedno sa naputkom.

Prodaju se u Prendinijevoj ljekarni u Trstu (Farmacia Prendini in Trieste) i u glavnijih ljekarnah svijeta. 38—43

Riunione Adriatica di Sicurtà

v Trstu.

Zavaruje proti požarom, provozu po suhem, rekah in morju, proti toči, na življenje v svih kombinacijah

Glavnica in reserva društva dne 31. decembra 1883

Glavnica društva gld. 3,300,000—

Reservni fond od doniskov f. 536,622 02

Posebna reserva dohľadkov od zavarovanja na življenje 150,000—

Rezervni fond za poljeje na premikanja vrednostnih efektov 161,500—

Premijna reserva vseh oddelkov f. 7,342,780 36

Reserva za škode f. 237,601—

24—23 V portfelju:

Premije, ki se imajo potirjati v prihodnjih letih f. 16,954,118 57

Skupni znesek vseh škod plačanih od l. 1834 do 1883 gld. 114,949,847 05

Urad. ravnateljstva:

Via Valdirivo, št. 2 (v lastnej hiši.)

Posilja blago dobro spravljeno in poštnine prosto

Teodor Slabanja

srebrar v Gorici, ulica Morelli št. 17.

priporoča se vljudno pri visoko častiti duhovščini v napravo cerkvenih posod in orodja najnovejše oblike, kot: monstranc, kelihov itd. itd. po najnižji ceni.

Stare reči popravi, ter jih v ognji pozlati in posrebrati. Na blagovoljno vprašanje radovoljno odgovarja. 45—50

Posilja blago dobro spravljeno in poštnine prosto!

La Filiale della Banca Union

TRIESTE

s' occupa di tutte le operazioni di Banca e Cambio - Valute.

a) Accetta versamenti in Conto corrente, abbonando

PER BANCONOTE: PER NAPOLEONI:

30 o. prev. di 5 g. n. 2 1/2 o. prev. di 20 g. n.

31 o. a 4 mesi fisso 3 o. a 4 mesi fisso

32 o. a 6 mesi fisso 3 1/2 o. a 6 mesi fisso

33 o. a 8 mesi fisso 3 3/4 o. a 8 mesi fisso

Il nuovo tasso d'interesse principierà a decorrere sulle lettere di versamento in circolazione dal 1 e 8 Marzo 1890 a seconda del relativo preavviso.

In Banco giro abbonando il 2 3/4 o. interesse annuo sino a qualunque somma: prelevazioni sino a f. 20,000, a vista verso chèque; Importi maggiori preavviso avanti la Borsa. — Conferma dei versamenti in apposito libretto.

Conteggia per tutti i versamenti fatti a qualsiasi ora d'ufficio la valuta del medesimo giorno.

Assume per propri correntisti l'incasso di conti di piazza, di cambiali per Trieste, Vienna, Budapest ed altre principali città, rilascia loro assegni per queste piazze, ed accorda loro la facoltà di domiciliare effetti presso la sua cassa franco d'ogni spesa per essi.

b) Sincarica dell'acquisto e della vendita di effetti pubblici, valute e divise, nonché dell'incasso di assegni, cambiali o coupons, verso 1/8 o. di provvigione.

c) Accorda ai propri committenti la facoltà di depositare effetti di qualsiasi specie, e ne cura gratis l'incasso dei coupons alla scadenza.

d) Vende le Lettere di pegno 4 1/2 o. e 5 o. della Banca Commerciale Ungherese di Pest e le lettere di pegno 4 o. dell'i. r. priv. Banca Ipotecaria austriaca di Vienna. 23—24

Trieste, 24 Febbrajo 1890.

J. PSERHOFER's

Apotheke zum „goldenen Reichsapfel“

I. Singerstrasse N. 15 — WIEN.

Kričistilne kroglice,

nekaj imenovane univerzalne kroglice, poznate kot domače sredstvo proti zabasanju.

Jedna škatljica z 15 kroglicami stane 21 kr., jeden zavitek šestih škatljic 1 gld. 5 kr., pri nefrankovani pošiljavi po povzetju 1 gld. 10 kr.

Ako se denar naprej pošlje, ni treba plačati porto, in stane: 1 zavitek kroglice 1 gld. 25 kr., 2 zavitka 2 gld. 30 kr., 3 zavitki 3 gld. 35 kr., 4 zavitki 4 gld. 40 kr., 5 zavikov 5 gld. 20 kr., 10 zavikov 9 gld. 20 kr. (Manj, kot jeden zavitek se ne pošilja).

Prosimo, da se izrečno zahteva

„J. Pserhoferjeve kričistilne kroglice“

in paziti je, da ima pokrov vsake škatljice isti podpis J. Pserhofer v rdečih pismenih, katerega je videti na navodilu za porabo.

Balzam za ozeblino J. Pserhoferja 1 posodea 40 kr., prosto poštnine 65 kr.

Trpotčev sok, 1 steklenica 50 kr.

Amerikansko mazilo za trganje 1 posodea 1 gld. 20 kr.

Prah proti potenju nog, škatljica 50 kr., poštnine prosto 75 kr.

Balzam za goltanec, 1 steklenica 40 kr., poštnine prosto 65 kr.

Ziviljska esenca (Pražke kapljice) stekleničica 22 kr.

Angleški čudežni balzam, steklenica 50 kr.

Fijakerski prašek, 1 škatljica 35 kr., poštnine prosto 60 kr.

Tanokininska pomada J. Pserhoferja, pospešujo rast las, škatljica 2 gld.

Univerzalni plašter prof. Steudela, posodea 50 kr., poštnine prosto 75 kr.

Univerzalna čistilna sol A. W. Bullricha, izvrstno domače sredstvo proti posledicam slabe prebave, 1 zavitek 1 gld.

Razven imenovanih izdelkov dobivajo se še druge farmacevtske specialitete, ki so bile po vseh avstrijskih časopisih oznanjene. 12—12

Razpošiljanja po pošti vrše se točno, a treba je denar poprej doposlati; večja naročila tudi po poštnem povzetju.

Pri doposiljanju denarja po poštni nakaznici, stane porto dosti manj kakor po povzetju. 7—12